

Parasız Yatılı

– Sen çıkınca işin bitip gene yürüyerek iner, Mısır Çarşısı'ndaki beğendiğimiz börekçi var ya, kanarya kuşları olan, orda öğle yemeğimizi yeriz. N'olacak kırk yılda bir ziyafet. Onun için Cağaloğlu'na yürüyerek gidip gelmekten yorulmayız, değil mi benim kızım? İstersek tatlı bile yeriz. Köprüden de eğlene güle döneriz.

Anne-kız sabah kalabalığının arasında, yabancı, çabuk yürüyorlardı.

Annesi durmadan konuşuyordu.

Böyle konuşkanlığının olduğu geçmişteki tek günü, hastaneye hastabakıcı olarak aldıkları gündü.

Çocuk, o zamanlar üçüncü sınıftaydı.

Önlüğü ağırık bir kara olmuştu.

Kış basmıştı.

Bu, köşedeki kömürcüden kömür alma günlerinin başlamasıydı. Mangal yakmayı öğrenmişti. Kapıda ilk çırayı ateşleyip kömürleri dikine onların üzerine yerleştiriyordu. Boruyu koyunca çitirtılar başlıyor, küçük kıvılcımlar çevreye saçılıyordu. Kömürler kızarıp ateş olmaya dönünce her şeyi unutup – arka sırada oturmayı – Kızılay Kolu'ndan yemek yemeyi – ulusal bayramlarda şiir okumamayı – ilk yalazların maviliği yitene dek bekliyordu sokak kapısında. Odalarına mangalı aldığı anda ürktüğü şeyler yok oluyor, eski ceviz masalarında -annesinin en onurlandığı eşyalarıydı- çalışmaya oturuyordu. Mangalın o harlı halini çok seviyordu. Annesi korları küllemenin gerektiğini, çünkü bununla ancak ertesi güne ısınacak ateşleri kalabileceğini söylerdi. Külleri güzel, parlak korların üstüne kapayıp birini -en kızılını, en mavi mavi olanını açığa bırakırdı, derslerinden ara verip mangala baktığında sıcacık duran tek kor, odanın siğınma olanağını artırırdı.

İşte o, "hastabakıcı olursun" dedikleri gün annesi kapıyı açıp girdiğinde bir şey değişmişti. Çünkü annesi bilmediği, görmediği haller içindeydi. Konuşmasıyla, dışarının arı havasıyla doldurmuştu odayı.

– Alıyorlar beni, bir iki güne kadar başlıyorum. Başhemşireye çıktım, iriyarı bir kadın. Soruları sordu. "Daha önce çalıştın mı? Kocan ne zaman öldü? Bu iş dur durak bilmez, fakat marifetli olmak lazım değil, çalışkan olmak gerek, yatak düzeltmeyi, tükürük hokkalarını dökmeyi, ördekleri temiz tutmayı becermek yeter. Belki zamanla hastaların ateşini alacak kadar başarılı olursun. Haftada iki gün izinli çıkarsın, pazar gecesi dönersin. Çocuğun var mı? Bırakacak kimsen yok ha? 'Kendini yönetir, uslu,' diyorsun. Ama küçükmüş. Hiç sınıfta kalmadı mı? Aferin ona. Genç güzel kadınsın. Burada oluru olmazı bulunur. Ciddi ol. Bir şey denirse senden bilirim. (...) Boya filan da istemez. Kendinden mi yanağının, dudağının rengi? İşte bilmem artık. Doktorlardan, şundan bundan yakınmak yok. Bir işte kalıcı olmak isteyen başta gelenlerine uyar. Uykun hafif mi?" Düşün, bir iş bulduk artık. İlk parayla bir çeki kömür alacağım. Sana da lastik çizme. Belki izinli geldiğim günler sinemaya bile gideriz. Hiç belli olmaz. İşimizi iyi yaptıktan sonra kim ne diyebilir? Çıkıp evsahibine haber vermeliyiz. Artık akşamları yoğurt alırken sokak kapısını hızlı çarpmasın. Dedim ya biz çalıştıktan sonra... Uykum da hafif. Bölük pörçük uyumaya alıştım yıllardır...

Annesi işe başlayınca onun ismi "bizim hastanedeki işimiz" oldu.

İlk evden ayrılacağı gece tahin helvası aldılar bakkaldan. Peynirle tükenmez yaptılar, masalarına mavi çiçekli muşambalarını serdiler. Bu muşamba eve babasının yaşadığı günlerdeki düzenden kalmış, ferahlığın, korkusuzluğun anısıydı. Niçin babasını hep yaşayacak sanmışlardı? O da ölecek gibi görünmüyordu. Öyle dürüst, öyle kesin bir adamdı ki; ölümün sinsiliği ona hiç gölge düşürmemişti. Evine her gece ekmek alıp gelen bir erkeğin yokluğu, sessizlik olup yerleşmişti odalarına.

"Yaşlı da değildi," demişti annesi. "Hiç sekiz yaşında bir çocuk babasız kalır mı?"

Muşambalarını annesi gereksiz yere bir iki kez silmişti. Tükenmez tabağındaki peynirlerin cızırtısı dinmemişti. Tahin helvasının şekeri gevşemiş, pürüzleniyordu.

– Evsahibiyle konuştum. Hiç korkma, geceleri oda kapısını kapa sıkıca, uyu. O sabah namaza kalktığında seni, kapıyı vurup uyandıracak. "Çocuktur," dedim. "Çocuk uykusu doyumsuz olur, kalkamaz kendi kendine." Her sabah helvayla ekmek yersin. Çay zaten sevmiyorsun. Elim yanıyor, diyorsun. Okuldan gelince mangalımızı yakar sıcacık oturursun. Gece kapağı ört ateşe. Ha benim kızım, sakın unutma. Benim aklımı evde bırakma. Sen akıllı kızsın. Geceleri hiç korkma. Dedim ya ev yalnız değil. Sen korkak değilsindir. Bak sana neler alacağım.

Ağır hastalara özel yemek çıkarmış, onlardan kalan tavuklar falan olurmuş haşlanmış. Sarıveririm pakete, gizli değil ha, zaten dökülüyormuş. Ziyafet çekeriz kendimize.

— Ben o yemekleri istemem anne. Yalnız hani, “Ördekleri temiz tutmak lazım,” demişti ya, o kadını, ördeklerini anlatırsın bana.

Annesi susmuştu.

Tam dudaklarında duran bir şeyleri söylemekten vazgeçiverip. Gece yatağa girdiklerinde -beraber yatıyorlardı epeydir- yarınki derslerden birinin beden eğitimi olduğunu bile unutmuştu. Oysa beden eğitimi dersine o katılmazdı. Onun gibi katılmayanlarla, koridorlarda, hep açık kalmış alt kat musluklarının sesini dinleyerek, gölgeli ışsız camlardan kışı, kentin yapılarını seyrederdiler.

— Şort, lastik pabuç, soket çorap beyaz olacak. Beyaz fanila bluz gerek. İki tane olursa daha iyi. Terleyince değişmek için. Yürüyüşte 23 Nisan, 29 Ekim herkes çiçek gibi olmalı, düzenli, bakımlı. Ben, yapamadık anlamam. İstedikten sonra, istemek yeter. Yardım kolundaki çocuklarımız için de düşündüklerimiz var tabii. Ama bunu daha elzem giyim eşyalarına ayırmak kararındayız. Önlükle katılacaklar. Önlükler gıcır gıcır ütülü. Kızlarda tafta kurdele. Temiz, tertemiz olmalı herkes. Her Türk çocuğunun görevidir temiz olmak. Ne diyorum size? Dişler her gün ovulmalı. Kulaklarda sarı topak kirler görürsem ağrıdı, akıntı yaptı anlamam, yersiniz cetveli.

Alt kat muslukları hiç kapanmazdı nedense.

Ders arasında öğrenciler muslukların başına doluyordu.

Hepsi su içerlerdi. Susayan da susamayan da. İtişmek, suyun avuçtan süzülüp kol yenlerinden içeri girmesi, bahçede eğlenmenin gereği olan bağırsıkların başlangıcıydı. Ders zili çalınca dek duyulmayan su sesleri, sınıflara girilince öne geçerdi.

Annesinin sırtına sarılmıştı.

“Her dediğini yaparım anne, sen üzülme. Zaten öğleleri okulda yemek yiyorum. Aklın bende kalsın.”

Annesi hiç kıpırdamamıştı.

Uyumadığı belliydi. Bedeni rahat, gevşemiş değildi.

Annesinin ısıtan kokusunu duymak için iyice sokulmuştu sırtına. Geceyi dinlemişti uzun süre. Uyumak istemiyordu. İlk kez gecenin uzunluğunu öğrenmeye başlamıştı.

Sabah kalktığında kapı vuruluyordu.

Annesi yoktu.

Okul önlüğü, kalın iplik çorapları, yün hırkası düzenli iskemledeydi.

Dışardan vurulan kapının sesiyle uyandığını anlayınca kalkmış,

“Halidanım Teyze,” diye seslenmişti.

Evsahibi kadın helaya -aynı helayı kullanırlardı- kovayla su döküyordu.

Giyinip masanın başına oturmuştu.

Kış aydınlığı patiska perdelerden geçip köşeli, üşütücü yayılmıştı.

Okul çantasını alıp odadan çıkarken -hiçbir şey yememişti o sabah- gerisin geri dönüp iskemleye oturmuştu. Sonra da sessiz ağlamaya başlamıştı.

— Sen pekiyiyle bitirdin okulu. İlkokulu yoksul bir çocuğun pekiyiyle bitirmesi kolay iş değil. Parasız yatılı okullarına alıyorlarmış sizleri. Öyle dediler bana. Muhtarlıkta fakirlik ilmühaberi çıkarırken tanımadığım bir kadın, “Ben de oğlumu zabıt okuluna sokacağım, ama kefil istediklerini, bir malı rehin göstermek lâzım olduğunu söylediler, çaresizlendim hanımcığım,” dedi. “Mal kim? Biz kim? Malımız olsa yüz suyu döker miyiz el kapılarında?” Bizim için olmaz öyle şey. O kadın doğru bilmiyor. Hal kâğıdını aldığım gibi çıktım. Kimselere de danışmadım hiç. Zabıt okulları pahalıdır. Yok silâhtı, yok zabıt elbisesiydi di mi ya? Hem canım sormadım. Gerektir de. Sen gir bugün imtihana, her sorduklarını çatır çatır bileceksin. Gerçi binlerce öğrenci katılıyormuş, aralarından yüz, yüz elli kişiyi alıyorlarmış. Gene de sen kazanacaksın, gör bak... Benim akıllı uslu kızsın. İsterlerse öyle mal mülk gibi bir şey, ben derim ki, ne demek? Benim kızım kalmaz sınıfta. Devlet masrafına ziyan vermez. Bunları okulun müdürüne, böyle bir bir anlatırım. Hemen anlar. Hem canım o da bizim gibi bir insan. “Benim kızım yıllardır yalnız uyanır sabahları,” derim. “Hiç şımardığı olmamıştır kimseye. Bir gün bile çıtırtısı duyulmamıştır,” derim. “Sanki o çocuk olmamıştır,” derim.

Yokuştan yukarı çıkarlarken sırt hamallarının yüklendiği kâğıt topların üstüne doğru yağmur çiselemeye başladı.

Yumuşak bir haziran yağmuruydu.

Kızla annesi gerekmeden, karşıya geçmek için polisin arabaları durdurmasını bekliyorlardı.

Yağmurun yağışı hızlanmıştı.

İkisi de bu önemli gün için süslenmişlerdi. Anne boynuna ipek eşarp takmıştı, çocuk saçını ıslatıp taşlı tokasıyla toplamıştı.

– Korkuyor musun? Hiç konuştuğun yok sabahtan beri. Hadi hadi Salıpazarı'ndan bu taşlı tokenin eşini alacağım sana. Sonra bizi tayin edecekler. Sen okulu bitirip öğretmen olunca, ben de çalışmam hastanede. Beraber çıkar gideriz. Koltuklar alırız. Onlara çiçekli basma örtüler dikerim ben. Bir de kabul günümüz olur. Konukları ağırlamak için, eğer unutmadımsa, anasonlu galeta yaparım. Masraf kapısı olmaz. Belki, bir de küçük halı alırız. Hasta pisliği dökmekten, koridorlarda koşuşturmaktan kurtulurum. Hele o lizol kokusu yok mu, içini üşütüyor insanın. Bir de hep ölümü düşünmek. Şöyle bir dağın eteğinde olur gideceğimiz yer, benim kızım. Herkes İstanbul'da kalalım dermiş. Hepsini sordum bilenlere, öğrendim iyicene. Hükümet tabii seni alır. Biz İstanbul'u ne yapacağız? Bize bir ev, kışın kömürlüğümüzde odun-kömür gerek. Bir de mutfağımız olur değil mi? Eğer kefil falan derlerse, demezler ya, o kadının uydurması, oğluna güvenmemesi. Sormadım ordan burdan o işi. Sade sen öğretmen olunca n'olacak onları öğrendim. Bize nereye tayin çıkarsa oraya gideriz, di mi?

– Bu okulu kazanacakların hepsi de benim gibi yoksul çocukları mı, anne? Onu da öğrendin mi?

– Öyle ya, yoksul çocukları ki, parasız yatılı için imtihan oluyorlar.

– Öyleyse ben burayı kazanırım. Üzülme. Sınavı pekiyiyle bitiririm. Artık burada, arkadaşlarım olur. Haftada iki gün sen hastaneden, ben okuldan çıkıp eve döneriz. Sana da konuk günlerinde bakkal bisküvisi alırım.

Sınavların yapıldığı okul karşı yöne düşüyordu. Yeniden geçtiler caddeyi, ürke ürke.

Ara sokaktan yürüdüler. Yüksek bir duvarın yanındaki kapıda durdular.

Okulun öğrenci giriş kapısıydı bu.

İçerden uğultular geliyordu.

Yağmur taş duvarların arasından çıkan aykırı yeşillikleri parlatmıştı.

– Bizden de erken gelenler olmuş. Geç meç kalmış olmayalım?

Hademe giyimli bir kadın onlara doğru yürüdü, taşlı yoldan. Bezgin, alışık bakışlarıyla anne, kızın üstünden dışarıda bir şeye bakıyordu. Anne, saygılı sordu:

– Geciktik mi acaba? Çocukların çoğu gelmiş.

Hademe kadın ilgisiz,

– Parasız yatılı imtihanlarının çocukları hep erken gelir. Hiç gecikmezler.

Çocuk annesinden ayrıldı.

Kıyısı duvarlı taş yolda yürümeye başladı.

Hademe kadın, görmedikleri bir iskemleyi görmedikleri bir çatının oraya çekip oturmuş, yün örmeye başlamıştı. Çocuk, dönemeçte arkasına baktı. Dış kapıda annesi yağmurun altında gülümseyerek duruyordu.

Ekim 1970

Füruzan

Parasız Yatılı